

KATONA Edit

Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

Újvidék, Szerbia

katonac.zenta@gmail.com

JELENTÉSBŐVÜLÉS ÉS/VAGY ROKON JELENTÉS?¹

Semantic Expansion and/or Synonymous Meaning?

Proširenje značenja i/ili sinonimično značenje?

A dolgozat a szerző kontrasztív nyelvészeti vizsgálódásainak és diákjai frazeológiai kompetenciáját feltáró kutatásainak tanulságai nyomán készült. Témája két igekötős ígéhez kötődő tárgyas vonzatszerkezet (átmesél valamit, átfordít valamit) vizsgálata, mivel az említett szerkezetek jelentése módosuláson megy át a vajdasági magyar nyelvhasználatban. Ez a változás részben tapasztalható a tanulók írásprodukcióiban is, de felfigyelhetünk rá a sajtónyelvben is. A dolgozat érdeklődésének tárgya, vajon a magyar igekötők szemantikája miben járul hozzá a tükrözési folyamathoz, jelentéskölcsönzéshez.

Kulcsszavak: az igekötők szemantikája, grammatikalizáció, deszemantizáció

Bevezető

Az elmúlt öt évben kutatási témám a középiskolás diákok anyanyelvi kompetenciájának felmérése volt. Foglalkoztam a fogalmazások stilisztikai, szövegtani-mondattani, tartalmi, frazeológiai jellemzőivel, valamint a tanulók metaforikus és frazeológiai kompetenciájával, a kivitelezés hibáival mint megakadásjelenségekkel. Érdeklődési körömbe tartozott az igekötő-haszná-

¹ A tanulmány a Szerb Köztársaság Oktatás- és Tudományügyi Minisztériuma 178017. számú projektumának keretében készült.

lat is. Első 2014-es munkámban igeikötő-használati helyzetképet igyekeztem felmutatni a tanulók iskolai dolgozatainak tanúságtétele alapján, majd a kutatást az igeikötőkre vonatkozó feladatlappal egészítettem ki (Katona 2014a, 2014b).

Interferenciajelenséggel minden típusú vizsgálatban találkoztam, de a szerényebb teljesítmény némely felmérésben inkább a szegényesebb szókincsben, a frazémák hiányos ismeretében mutatkozott meg. Az interferenciajelenségek a középiskolás adatközlők körében nem mutatnak nagy gyakoriságot, s azok esetében is feltételezzük az áthallás mellett a kognitív szempontok működését. Az általam végzett felmérés során *A tanárnő ...fordította nekünk a kérvényt magyarra* példamondat kiegészítésekor a tanulónak csupán 7,2 százaléka élt az *átfordít* alakkal, noha ez is több, mint az *átmesél* választása (0,8%) *A tanuló ...mesélte a mű tartalmát* példamondatban. A tanulók nyelvhasználatában kis százaléokban feltűnő tükrözések jelentős része a mindennapi nyelvhasználatban és a sajtónyelvben is megtapasztalható, noha kevésről mondható el, hogy lezárult jelenségről, általánossá vált jelentéskölcsonzsról, tükröszóról van szó, tehát hogy az alkalmi használat rendszeressé vált volna, noha ilyen is akad.

Korábbi kontrasztív nyelvészeti vizsgálódásaim és élőnyelvi kutatásaim (Katona 2010) alapján voltak elképzeléseim, hipotéziseim a szerb nyelvi hatás egyes elemeivel kapcsolatosan, s a továbbiakban az említett két tükrözött igei szerkezet (*valamit átmesél, valamit átfordít*) alaposabb vizsgálatára vállalkozom, hogy megcáfoljam vagy megerősítsem korábbi elképzeléseimet, illetve további gondolkodást indítsak el. Mindkét esetben tárgyias szószervezetről van szó, melyek vonzatos kifejezésnek számítanak, mivel a tárgy kötött bővítmény. A továbblépéshez át kell tekintenünk az igeikötő szemantikai kérdéskörét. Nem csupán az igeikötőt vizsgálom, hanem az igeikötős ígét és bővítményeit. A jelentésalapú és a szerkezeti szempontok ötvözésére törekszem.

Az igeikötős ige jelentésének összetevői

Tudományelméleti háttér. – Az igeikötő meghatározásával kapcsolatosan eddigi munkáimban is a *Magyar grammatika* meghatározásához tartottam magam, miszerint az igeikötő a határozókkal rokon viszonyzó, amely az igeikötő jelentésének módosítására szolgál (Keszler 2000, 264). Kettős természetű szófaj, mivel javarészt a határozószókból, névutókból keletkezett, s a grammatikalizálódás fokától függően többé-kevésbé őrzi eredeti sajátosságait.

Ha az igeikötős igeikötő szemantikáját vizsgáljuk, alapvető kérdésként merül fel, mi határozza meg a jelentésüket. A kognitív iskola, amely a nyelvtani elemek jelentését és pragmatikáját együttesen vizsgálja, kiemeli, hogy a nyelvtani

elemek jelentéshordozók (Fazakas 2007, 9). Az új jelentések rendszerszerűen kapcsolódnak a már meglévőkhöz. Ladányi Mária arra keresi a választ, hogy milyen szelekció alapján kapcsolódnak az igekötők az igéhez. Szerinte „a kapcsolhatóság feltételei közül a szemantikai meghatározottságok a döntőek, mivel az igekötő kapcsolhatósága nagyrészt az igekötő és a hozzá kapcsolódó ige jelentésétől függ” (Ladányi 1994–1995, 82).

Tolcsvai Nagy Gábor megállapítása szerint a szemantikai leírás feltárja, „az igekötő milyen jelentésbeli többletet ad és változást okoz az ige jelentésszerkezetében, az ige milyen módosulásokat eredményez az igekötő szemantikus jelentésének megvalósulásaiban, illetve milyen új szemantikai egység jön létre az igekötő és az ige kapcsolatából” (Tolcsvai Nagy 2009, 189), tehát kölcsönhatást feltételez – fogalmi integrációra utal.

Azt, hogy milyen igekötő jelenik meg az ige mellett, a nyelvi észlelések szabálya határozza meg – hangsúlyozza Szilágyi N. Sándor. Az észlelés szempontjából fennállnak bizonyos viszonyok, s az adott relációnak megfelelően választjuk meg az odaillő nyelvi elemet (Szilágyi 1996).

Feltevések. – Amikor a tükrözésről elmélkedünk, el kell gondolkodni, miért fogadjuk be az illető nyelvi elemet, például az igekötők, az igekötős igei szerkezetek, illetve az általuk képviselt viszony jelentését. Az igekötő és az ige jelentésének kölcsönhatásából, az igekötők poliszémikus hálózatából kiindulva kell vizsgálnunk az új jelentések kialakulását, természetesen a másodnyelvi hatás következményeit figyelembe véve. Fel kell tárnunk a régi és új szerkezetek viszonylatában, melyek azok a szemantikai elemek, amelyek támogatják az új forma terjedését. Az *elmesél/átmesél* és a *lefordít/átfordít* esetében meg kell vizsgálnunk, az (*el-át, le-át*) igekötők tartalmaznak-e azonos vagy rokon jelentéseket, vajon egy meglévő formának terjesztjük-e ki a jelentését, vagy egy rokon jelentésű alakot alkotunk meg az igekötőben meglévő jelentéstartalom alapján.

Az el-át igekötői jelentés összevetése

J. Soltész Katalin kategorizációjában az *elmesél* 'a mondást, közlést vagy hangadást jelentő igék' között szerepel (J. Soltész 1959, 69), de kétségtelenül kapcsolható hozzá az *el* első jelentése is 'a kiindulóponttól való távolodás, mozgás, mozdítás': *elcipel, elkerget*, ami kiegészíthető a 'valameddig' viszonyal is: *elcipel valamit/elmesél valamit valamettől valameddig*. A cselekvés egészére is utaló *el* igekötő a térbeliség jelölésében a kezdet és a vég közötti valós vagy virtuális utat jelzi, amely metaforikusan az időbeliségre is utalhat.

Andor megfogalmazása szerint az IDŐ telése úgy jelenik meg a nyelvi világban, mint egy vízszintes tengelyen (időtengely) való haladás a múltból a jövő felé, mintegy szüntelen áthaladás egy *jelen*-nek felfogott ponton (Andor 1999).

Ha a cselekvés egészére is utaló *el* igekötőről fentebb elmondottakat összevetjük az *át* igekötő jelentéseivel, megállapíthatjuk, hogy az *át* 'kiterjedt területen végighalad' téri reláció tulajdonképpen vonatkoztatható az *el* igekötőre is, továbbá a két igekötői jelentés kiterjeszhető időrelációkra, absztrakt relációkra, gondolati, érzelmi tartalmakra. Az absztrakt reláció kapcsán Szirmai az *áttanulmányozván az ügyet – átfutotta az oldalakat* példát említi (Szirmai 2009, 152).

Az anyaországi példaanyag. – Az *átmesél valamit* esetében – absztrakt reláció, gondolati tartalom, beszéddel járó szellemi tevékenység merül fel (ahol az időreláció is szerepet játszhat). Az *átmesél* jelentéseit vizsgálva a főként anyaországi internetes forrásokban felfedezhetjük az idő- és térbeliségre utaló, valamint az 'átformál, átalakít' jelentés megjelenését.

a) „Az egyik szemem sír – és a másik is. Mintha összebeszéltek volna: ugyanazon a napon, 2011. november 30-án *átmesélte magát a Mennysországba* Közép-Európa két mesemágusa, a magyar bábos, Kemény Henrik és a cseh (»Kis Vakondos«) rajzfilmes, Zdeněk Miler” (Gulya 2012).

b) „Vajayné néha *átmesélte az egész órát*” (Rigoletta 1999).

c) „Édesapám az *egész telet átmesélte*” (De La Cruise 2008).

d) „Csaba a múlt hetet külhonban töltötte, s kalandjairól *a műsor harmadát átmesélte* jó kis dzsesszklasszikusok zenéivel megűzdelve” (latszoter.2016).

Az átmesél ige a részletesség-teljesség jelentésében. – A délvidéki (internetes) anyag viszont arról tanúskodik, hogy környezetünkben az *elmesél, elmond* ígét helyettesíti az *átmesél* egyik jelentésében. Az *átmesél*hez fűződő délvidéki példák (melyek egy része a Délvidékről az anyaországba költözött szerzők írásaiból származik) általában a gyakoriságra, időtartamra utaló elemet is tartalmaznak, mintegy a felosztottságára is utalva a folyamatnak. Az időnek mint most pontok egymásra következő sorának a feltételezésére gondolhatunk itt (Tolcsvai Nagy 2009, 192).

Például feltételezhető a részletesebb bemutatás: „Nem tudni, hol végződik a valóság, és hol kezdődik a legenda. A 300 évvel ezelőtti tekiai események valós vagy vélt létezését azonban nem akarjuk *átmesélni*, szigorúan valóságalapra helyezni, hiszen jó a lelkünknek, ha hiszünk a csodákban, ha hiszünk valami olyasmiben, ami megerősít bennünket az égiekbe vetett hitünkben” (Nagy 2016).

A részletes elmondásra történik is utalás – feltételezhető a végigmesélés.

a) „Még amikor feladták kötelező olvasmányként tudtam, hogy ezt az 500 oldalas könyvet nem fogom elolvasni. Akkori szerelmem, aki rendkívül jártas volt az irodalomban, elolvasta, *részletesen átmesélte*, még szakmai elemzést is készített számomra” (Csorba 2016).

b) „Volt egyszer egy ország, egy színes enciklopédia. A könyv első részében a vizsgált időszakon *végigmegy évről évre, átmeséli*, mi történt azokban az években itthon és a nagyvilágban, de a véleményformálás szándéka nélkül” (Bajtai 2013).

Következtetésként levonható, hogy az *el* igekötős mondatban, (*elmesél valamit*) vonzatszerkezetben is ott van a teljesség és a 'kezdetből a végéig' viszony jelentése, az időbeliségre való utalás lehetőségét is éppúgy tartalmazza, mint az *átmesélre* vonatkozó (anyaországi) magyar példák. Azt is mondhatnánk, a beszélő egy rokon jelentésű alakkal él, amikor az *átmeséli a történetet* formát alkalmazza. Terjedéséhez hozzájárul a *prepričati* interferáló ereje, de segíti ezt az *át* igekötő széles szemantikai mezeje is. Tudjuk, hogy az igekötők sematizált jellege grammatikalizáció eredménye, kialakulásuk során absztrahálódik a jelentésük, végbemegy a deszemantizáció (Tolcsvai Nagy 2009, 196). Az *át* feltehetőleg kevésbé deszemantizálódott, mint az *el*, s a beszélőt ez is hozzásegíti az idegen minta átvételéhez.

Az átmesél – 'újramesél' jelentésben. – A beszélők az idegen példa hatására átalakították, kibővítették az *átmesél valamit* vonzatszerkezet jelentését, körülírásaikkal is jelezve, hogy ez többet jelent, mint az *elmesél valamit*: vagy részletesebb annál, vagy valaminek az egész terjedelmét érinti, de ezzel az *átmesél* délvidéki pályafutása még nem fejeződött be. Az *átmesél* újabb jelentése nyer teret napjainkban, főképp az *át* igekötő már említett, gazdag jelentésszegmentumainak következtében. Az *át* igekötőben jelen lévő 'átalakít, átformál' tartalmi jegy tűnik fel az *átmesél* valamit új szemantikai jegyeként, alapvetően a délvidéki anyagban. Például:

a) „Bébi minden mondókát átkölt, a verseket a saját szavaival *átmeséli*, és csak azt emeli ki, ami neki tetszik” (Toma 2015).

b) „Ugyanez mondható el a tanulóifjúság, a gyermek- és ifjúsági olvasó számára készült, didaktikai céllal »*átmesél*« mesekiadványainkról is. Penavin Olga Szélördög c. nagy sikerű, több kiadást megért gyűjteményének meséit Jékely Zoltán köznyelvesíti, teszi hozzáférhetőbbé a gyermekolvasó számára. A fenti mesegyűjtemény átdolgozott, Tóth László, majd Csorba Béla és Kontra

Ferenc által újramesélt, rövidített vagy bővített változatai előbb Magyarországon, majd Vajdaságban jelennek meg” (Ispánovics Csapó 2014, 191).

A szöveg alkotói körülíró információkkal teszik világossá az *átmesél* itt alkalmazott jelentését: *saját szavaival átmesél, köznyelvesít, újramesélt, rövidített vagy bővített* változat. Legbeszédesebb persze a szokatlanságra utaló idézőjel, amellyel a kiadványban szereplő alakra utal a szerző: Szélördög és más mesék: [házi olvasmány az általános iskolák 5. osztálya számára] / gyermekeknek *átmesélte* Csorba Béla és Kontra Ferenc (Csorba–Kontra 2006).

Az *átmesél* ’újra elmesél’, ’újramond’ jelentésben tűnik fel az alábbi szövegben is, s az emellett felmerülő információk utalnak az átalakítás momentumára, csak míg az előző két példa egyértelmű körülírást fűz a kifejezés jelentéséhez, itt ez nem valószínűsíthető, mellette az új információkra utalás nem tetszik az *átmesél* magyarázatának.

c) „Az angyali vigasság mesélőjének története a posztumusz megjelent Mit jelent a tök alsó? című novelláskötetben érnek véget. Az Egy regény vége című novella első mondata az előző egybefogó kötetre reflektál. A kezdőmondat utólag regényként határozza meg Az angyali vigasság műfaját. Az Egy regény vége felidézi, *átmeséli*, újabb információkkal bővíti és lezárja Az angyali vigasság történeteit” (Romoda 2014, 49).

Fentebb az *elmesélt* helyettesítő *átmesél* esetében újabb akcióminőségbeli, teljesebb felölelésre történő jelentését láthattuk, ez utóbbi példákban az ’újramesél’, ’átalakít’ jelentést figyelhettük meg, melyek egymásba átjátszanak. Az *átmesél valamit* e két új jelentésének egymást indukáló hatásának, egymással való kapcsolatának a vizsgálata újabb feladatot jelent a kutatás számára. Hogy ilyen hatás nem csupán elképzelhető, hanem nyilvánvaló, az már a példák elhárítási nehézségeinél is bebizonyosodik. Összetett jelentéssel bír az *átmesél* az alábbi szövegrészletben. Itt az *át* 5. jelentése is érvényesül: ’valamin (újra, illetve felületesen) egész terjedelmében végighaladva’ (*átvasal, átolvas*), ám emellett az újrameselés, átalakítás gesztusa is megmutatkozik.

d) „A Magyar Szó *Kilátó* című melléklete 2008. október 11–12-i számában olvasható Szabó Palócz Attila Egy letűnt börtönidő priccsein Zalán Tiborral című, zömmel két interjúból összefércelt szövege. Egyik interjút sem SZPA készítette, *ezeket* »csak« átvette, átírta, *átmesélte*” (Gerold 2008).

Szemantikai-szerkezeti szempontok. – A tanuló elmesélte a mű tartalmát mondat latensen tartalmazza a hiányzó kiegészítőit is az igének. Kognitív szempontból a helyzet minden résztvevője, a helyzet teljes észlelése jelen van

implicite a közlésben. A valenciaelmélet szempontjából a régensnek megfelelő bővítmények, argumentumok megtalálhatók, azonban a tartamra vonatkozó argumentumok fakultatívak.

A tanuló elmesélte a mű tartalmát az elejétől a végéig.

A fenti szerkezetből kimaradhat az alany (az ágens), valamint a kezdő- vagy a végpont jelzése.

(A tanuló) *elmesélte* a mű tartalmát (az elejétől a végéig).

(A tanuló) *elmesélte* a mű tartalmát a végéig.

(A tanuló) *elmesélte* a mű tartalmát az elejétől.

A Magyar Nemzeti Szövegtár adatai szerint a fent említett fakultatív kiegészítőknek a megjelenése nem jellemző, a példaanyag a tárgyi kiegészítőre szorítkozik (MNSZtár). Az *átmesél* szintén elképzelhető elméletileg az adott kiegészítők egyikével vagy mindkettővel, de ilyen példára még nem akadtam. Mint fentebb láthattuk, a részletes elmondásra utalnak különféle körülírást tartalmazó bővítmények.

A le és az át igekötő jelentésének összevetése

A *le* igekötő kapcsán a lefelé irányulás, egyenletes felület létrehozása, a perfektivizáció, negatív funkció jelentését emeli ki a szakirodalom. A *le* igekötő a *rajta* viszonyt és a *lefelé* irányulást tartalmazza alapvetően. A *lefordít* ige J. Soltész kategorizációjában nincs benne, a hozzá legközelebb álló jelentésű *leír* ige 'a cselekvés által valamit rögzítünk' kategóriában fordul elő (J. Soltész 1959, 144), Szili Katalin ezt úgy pontosítja, hogy a *leír*, *lejegyez* alak 'az írott anyagok rögzítése, létrehozása lefelé irányultság' (Szili 2009, 187). E mellé a jelentés mellé tehető a *lefordít* mint rokon jellegű szellemi tevékenység.

A vertikális/horizontális dimenziók azonosak a beszélők számára a különböző nyelvekben, a vonzatok, igekötők azonban mások lehetnek a nézőpont különbözőségéből kifolyólag. A térbeli viszonyok leképezése nyelvenként különbözhet, azonban minden esetben fontosak a viszonyítási tárgy, a céltárgy minimális észlelési felületei és a nézőpont megválasztása.

Az *átfordít* esetében a térbeli relációk (*áttette az edényt az egyik polcra a másikra*) átvitt értelmű használatára kerül sor, mint az *átfordította franciára a szót* – vagyis *magyarról franciára fordította a szót* – esetében. Az *átfordít* kapcsán Imre Attila említi az *át* igekötőben kódolt kategóriaváltás jelentést, mely során át kell lépni a két kategóriát elválasztó határon. A *tolmács áttette magyar nyelvre a szöveget* mondat esetében a beszéd folyamatára gondolunk, ám azt is térben jelenítjük meg, az írás viszont valóban a kétdimenziósan észlelt

papíron zajlik (Imre 1999). Az *átfordítja* a kérvényt magyarra vonzatszerkezetre mindez szintűgy vonatkozatható.

A magyar nyelv értelmező szótára (ÉrtSz.) említi az *áttesz* alakot – ’idegen nyelvre lefordít jelentésben’, régies minősítéssel, de a magyarban ma is létezik az *átültette* a regényt, novellát stb. kifejezés. Az általam gyűjtött anyagban az *átültette* mellett mindig a végre utaló vonzat jelenik meg. Például:

a) „Mai magyar nyelvre átültetve adta közre Széchenyi István először 1830-ban megjelent Hitel című munkáját a Széchenyi Alapítvány” (Múlt-kor.2016).

b) „Rajta kívül Pesti Gábor szintén átültette magyar nyelvre az Újszövetség egy részét...” (books.google.rs. 2016).

c) „Hogyan lehetne ezt legjobban, legszebben átültetni magyar nyelvre?” (gyakorikerdesek.hu.2011).

Az általam végzett felmérés során kisszámú diák helyettesítette be a *lefordít* helyett az *átfordít* alakot, ám ez is utal arra, hogy létező jelenségről van szó. Az *átfordít* terjedését vizsgálva a *prevesti/prevoditi* interferáló erejére lehet gondolni, noha ennek az alaknak a terjedésében egyéb indoeurópai nyelvek hatását is feltételezni lehet – *translate, übersetzen*. A szótár (ÉrtSz.) tanúságtétele szerint az *átfordít* a régi magyar nyelvben is létezett ’más nyelvre lefordít’ jelentésben (természetesen a latin *translatio* folyamánként). Irodalmi példát is hozhatunk erre:

d) „Az ókori nyomtatványban, aminek egy részét régésztanárunk *átfordította* nekem, találtam két képet, ami érdekelt” (Karinthy 1932).

Összegzés

A két tárgyias vonzatszerkezet jelentésszerkezetének a vizsgálatát a következőképpen összegezhethetjük. Az *elmesél valamit* helyett jelentkező *átmesél valamit* vonzatszerkezet elterjedésében a *prepričati nešto* hatására figyelhetünk fel. Az interferenciát segítik az *el-át* igekötői jelentésben jelentkező azonos szemantikai jegyek, továbbá az igekötőnek az időintervallumra utaló másik jelentése az (*átmulatta az éjszakát*), valamint az *át* igekötő feltételezett kevésbé deszemantizálódott volta. Az *átmesél valamit* szerkezet részletességre utaló többletjelentése abból adódhat, hogy az *át* a *valamettől valameddig* terjedő teljes területet- és időintervallumra eredendően erőteljesebben utal, mint a jelentősen deszemantizálódott *el*. Az *át* igekötő gazdag szemantikája eredményezi az *átmesél* ’átalakít’, ’újramesél’ jelentésének a terjedését is, talán nem merész az

az állítás, hogy az előző jelentés kialakulásától nem függetlenül, hisz a teljes áttekintés jelentése mindkettőben egyértelmű.

Az *át* igekötő tanulmányozásának vannak jeles, már említett eredményei, ám az *átmesél* ige egyik értelmező szótárunkban se jelenik meg címszóként (tér- és időbeli vonatkozásban sem), csak az *átbeszél*. Ennek harmadik jelentéseként a 'vmely kérdést alaposan megtárgyal, megbeszél' áll (ÉrtSz.), *A magyar nyelv nagyszótára* (Nszt.) már a részletességet is beiktatja: 'javaslatot, problémát alaposan, részletesen megtárgyal'.

Az *átfordít valamit* esetében (a latin fordításaként korábban ismert) archaikus alak idéződött föl az *át* igekötő jelentésének ma is élő szemantikája nyomán ('egyik helyről a másikra') az indoeurópai példák (köztük a szerb *prevoditi*) hatására. A kevésbé deszemantizálódott *át* oldalára billen a mérleg főként az *el* igekötő erősen grammatizálódott volta, a *lefordít* más szemléletből eredő szemantikája miatt. Támogatja az *átfordít valamit* forma elterjedését a szellemtévékenységre utaló rokon értelmű magyar példa – *átültet*. Többletjelentést nem ad, mert maga az ige is tartalmazza a jelentést.

Irodalom

- Andor Enikő. 1999. *Az EL viszony jelentésszerkezete a magyar nyelvben*. <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/szakdolgozat.html> (2017. jan. 3.)
- books. google.rs. 2016. <https://books.google.rs/books?isbn=9630969645> (2017. jan. 6.)
- Bajtai Kornél. 2013. *Egyszervolt ország* http://www.magjarszo.rs/hu/2096/velemeny_jegyzet/101405/Egyszervolt-orszag.htm. (2017. jan. 6.)
- Bárczi Géza–Országh László szerk. 1959–1966. *ÉrtSz. (A magyar nyelv értelmező szótára I–VII.)* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Csorba Zoltán. 2016. *Hatvan*. <http://csorbazoli.blogspot.rs/2016/04/hatvan.html> (2017. jan. 6.)
- Csorba Béla–Kontra Ferenc. 2006. *Szélördög és más mesék: Házi olvasmány az általános iskolák 5. osztálya számára*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- De La Cruise, Lilien. 2008. *Én, a nő*. http://napkorong.hu/readarticle.php?article_id=514 (2017. jan. 6.)
- Fazakas Emese. 2007. *A fel, le és alá igekötők használati köre kései ómagyar kortól napjainkig*. Kolozsvár: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása.
- Gerold László. 2008. *Magyarok és magyarkák*. http://www.epa.oszk.hu/01000/01014/00052/pdf/52_091.pdf (2017. jan. 6.)
- Gulya István. 2012. A beteljesült mesék szomorúsága. *Esztergom és Vidéke*. máj. 1. [www.evid.hu/kultura/item/485-a-beteljesült-mesék-szomorúsága](http://www.evid.hu/kultura/item/485-a-beteljesult-mesek-szomorúsága) (2017. jan. 3.)

- gyakorikerdesek.hu 2011. https://www.gyakorikerdesek.hu/kultura-es-kozosseg_nyelvek_2308631-hogyan-lehetne-ezt-legjobban-legszebben-atultetni-magyar-nyelvre-mit-jelent-ez (2017. jan. 6.)
- Imre Attila. 1999. Az *ÁT* viszony jelentésszerkezete a magyar nyelvben. <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/szakdolgo.html> (2017. jan. 3.)
- Ispánovics Csapó Julianna. 2014. Népmesegyűjtés és -kutatás a vajdasági magyar kultúrtérben. In *A mese és kontextusai: A VIII. nemzetközi tudományos konferencia tanulmánykötete*, főszerk. Raffai Judit. 187–195. Újvidék: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar. http://magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf_mesekontextus/MTTKKonferencia2014.pdf
- Karinthy Frigyes. 1932. *A fotografált gondolat*. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00536/16737.htm> (2017. jan. 27.)
- Katona Edit. 2010. *Nyelvről nyelvre*. Novi Sad/Újvidék: Filozofski fakultet/Bölcsészettudományi Kar.
- Katona Edit. 2014a. Igekötő-használati helyzetkép. In *Tudástérkép: Vajdasági Magyar Tudóstalálkozó*, szerk. Berényi János. 294–298. Újvidék: Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács.
- Katona Edit. 2014b. Igekötő-használati sajátosságok a középipiskolások nyelvében. In *Diskursi manjinskih jezika, književnosti i kultura u jugoistočnoj i srednjoj Evropi II: Zbornik radova*. 97–102. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Keszler Borbála szerk. 2000. *Magyar grammatika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Ladányi Mária. 1994–1995. Az igekötők kapcsolhatóságának feltételeiről. *Nyelvtudományi Közlemények* 94 (1–2): 45–85.
- latszoter*. 2016. latszoter.hu/radio/holland-kaland-32 (2017. jan. 6.)
- Múlt-kor*. 2016. <http://mult-kor.hu/mai-magyar-nyelvre-atultetve-ujra-megjelent-szechenyi-istvan-hitel-cimu-muve-20160913> (2017. jan. 6.)
- Nagy Magdolna. 2016. Jó a lelkünknek, ha hiszünk a csodákban. *Magyar Szó* aug. 5. 7. <http://www.magyarszo.rs/hu/3125/kultura/151006/Jó-a-lelkünknek-ha-hiszünk-a-csodákban.htm> (2017. jan. 6.)
- MNSztár* (Magyar Nemzeti Szövegtár). <http://mnsz.nytud.hu> (2017. jan. 6.)
- Nszt.* (*A magyar nyelv nagyszótára*). <http://nagyszotar.nytud.hu/index.html> (2017. jan. 6.)
- Rigoletta*. 1999. Index.hu.Forum. <http://forum.index.hu/Article/showArticle?go=15502126&t=9004038> (2017. jan. 6.)
- Romoda Renáta. 2014. Mesei motívumok Gion Nándor novellisztikájában. In *A mese és kontextusai: A VIII. nemzetközi tudományos konferencia tanulmánykötete*, főszerk. Raffai Judit. 42–50. Újvidék: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar. http://magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf_mesekontextus/MTTKKonferencia2014.pdf
- J. Soltész Katalin. 1959. *Az ősi magyar igekötők*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Szilágyi N. Sándor. 1996. *Hogyan teremtsünk világot?* http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/hogyan_ter.pdf (2017. jan. 7.)

- Szili Katalin. 2009. A *fel*, *le* és egyéb igekötős igék formai-szemantikai viszonyának kérdéséhez. *Magyar Nyelv*. 105 (2): 175–188.
- Szirmai Diána. 2009. Az *át* jelentésstruktúrájának a leírása egy kognitív szemantikai modell segítségével. In *Nyelvtudományi Közlemények*. 106. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézet.
- Tolcsvai Nagy Gábor. 2013. Igekötő + ige szerkezet szemantikája. *Nyelvtudományi Közlemények* 109:187–226. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia. Nyelvtudományi Intézet. <http://www.nytud.hu/nyk/109/10-TolcsvaiNagyG.pdf> (2016. okt. 10.)
- Toma Viktória. 2015. Bébi meséi. *Családi Kör* jan. 15. <http://www.csaladikor.com/hu/201503/ric/732/tomav.htm>

SEMANTIC EXPANSION AND/OR SYNONYMOUS MEANING?

This paper was created as an outcome of my contrastive linguistic analysis and a study conducted on phraseological competences of my students. The topic of the study relates to two coverbs (*átmesél valamit*, *átfordít valamit* / *retell something*, *translate something*) in objective case, since the meaning of these constructions has undergone modifications in the Hungarian spoken language in Vojvodina. This change is partly noticeable in the written assignments of students, and also in the language of the press. The major objective of this study is to examine to what extent the semantics of Hungarian verbal prefixes influence the process of mirroring and creating loan words.

Keywords: semantics of verbal prefixes, grammaticalization, de-semantisation

PROŠIRENJE ZNAČENJA I/ILI SINONIMIČNO ZNAČENJE?

Ovaj rad je proistekao iz kontrastivnih jezičkih analiza kao i istraživanja na temu frazeoloških kompetencija učenika. Temu predstavljaju dva prefiksirana glagola sa objekatskom konstrukcijom (*átmesél valamit* / *prepričati nešto* i *átfordít valamit* / *prevesti nešto*), budući da semantika ovih struktura prolazi kroz modifikaciju značenja u vojvođanskom mađarskom govornom jeziku. Ova se promena delimično uočava u pisanim sastavima učenika, ali se sve češće javlja i u štampi. Osnovni cilj ovog istraživanja jeste da se sagleda u kojoj meri semantika mađarskih glagolskih prefiksa doprinosi procesu stvaranja neposrednih pozajmljenica.

Ključne reči: semantika glagolskih prefiksa, gramatikalizacija, desemantizacija